

Ekologinen jälleenrakennus ja hyvinvointitalous – aluekehittämisen näkymiä monikriisissä

Jussi Ahokas, ekonomisti, tutkija
BIOS-tutkimusyksikkö
Aluekehittämispäivät, 22.11.2023, Lahti

Esityksen sisältö

1. Esittäytyminen – mikä on BIOS-tutkimusyksikkö ja mitä se tutkii?
2. Monikriisin aika – nopeat ja hitaat kriisit
3. Ekologinen jälleenrakennus
4. Hyvinvointitalous
5. Keskustelua: monikriisi, ekologinen jälleenrakennus ja hyvinvointitalous aluekehittämisen näkökulmasta

**BIOS-tutkimusyksikkö tutkii
suomalaisen yhteiskunnan
edellytyksiä selättää
aikamme ekologiset haasteet**

BIOS-tutkimusyksikkö...

- on itsenäinen monitieteinen tutkimusyksikkö (rahoitus: Koneen säätiö ja valtion tutkimusrahoitus): filosofia, historia, luonnontieteet, kauppatieteet, politiikan ja poliittisen talouden tutkimus, kulttuurintutkimus, ...
- tutkii ympäristö- ja resurssitekijöiden vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan – ennen kaikkea nykyisessä ekologisen kriisin kontekstissa: vaikutukset talouteen, politiikkaan ja kulttuuriin
- **esitteli ekologisen jälleenrakennuksen aloitteen Suomelle vuonna 2019:** yhteiskunnan aineenvaihdunta pitää uudistaa = fossiilitalouden, luonnonvarojen ylikulutuksen ja etenevän luontokadon yhteiskunnasta suunnitellulla siirtymäpolitiikalla – avoin, demokraattinen, oikeudenmukainen, järjestelmällinen ja tehokas siirtymä tulevina vuosina
- Viime aikoina tutkimus jäsentynyt nopeiden ja hitaiden kriisien ympärille: ”elämme monikriisin aikaa”

Monikriisin aika – hitaat ja nopeat kriisit

Elämämme monikriisissä

- Erilaiset toisiinsa kietoutuneet yhteiskunnalliset kriisit eivät ole jääneet keneltäkään huomaamatta viime vuosina: tälläkin hetkellä päällä lukuisia nopeita ja hitaita kriisejä
- Nopeat kriisit:
  - Koronapandemia, työttömyyskriisi, inflaatiokriisi, sota Euroopassa, energiakriisi Euroopassa, kuivuus ja tulvat Euroopassa, terveydenhuollon kriisi Suomessa, uhkaava taantuma, ...
- Hitaat kriisit:
  - ilmastonmuutos, luonnonvarojen ylikäyttö, luontokato, globaali ruokakriisi, geopoliittiset kriisit, vihreän siirtymän hitaus, ...

Vastauksiamme kriiseihin

- Onneksemme ihmisillä ja ihmisyyhteisöillä on edelleen mahdollisuus vaikuttaa kriiseihin ja ainakin pehmentää niiden vaikutuksia.
- Kriisivastauksia ei voida ”eristää” toisistaan - ”Ei voida enää ajatella, että nopea kriisi on hoidettava ensin alta, jotta voidaan palata miettimään hitaita kriisejä ja niiden edellyttämiä yhteiskunnallisia siirtymiä sekä yleisen kriisialttiuden vähentämistä.”
- On siis kyettävä toteuttamaan yhtä aikaa erilaisia toimenpidekokonaisuuksia niin, että ne eivät ole toistensa kanssa ristiriitaisia, vaan parhaassa tapauksessa tukevat toisiaan – rajoittavien polkuriippuuksien estäminen.
- Esimerkkinä ekologinen (hidas) kriisi: tarvitaan yhtä aikaa johdonmukaista ja määrätietoista toimintaa eri yhteiskunnan alueilla = **ekologinen jälleenrakennus**

Ekologinen jälleenrakennus

Ekologinen jälleenrakennus – BIOS-aloite (1)

- BIOS-tutkimusyksikkö julkaisi vuonna 2019 Ekologisen jälleenrakennuksen aloitteen:
  - Lähtötilanneanalyysi (ongelma):
    - Ilmastonmuutos, muut ympäristökriisit ja luonnonvarojen ylikulutus **uhkaavat yhteiskuntien perustuksia.**
    - Reagoiminen yksittäisiin oireisiin ei riitä, tarvitaan kokonaisnäkemys aikamme ongelmien syistä ja keinoista vastata niihin - **yhteiskunnan koko aineenvaihdunta on uudistettava**, jotta päästöt ja luonnonvarojen käyttö saadaan laskettua kestäväälle tasolle.
    - Yhteiskuntien edellytykset kohdata ilmastonmuutos ja muut ympäristökriisit vielä liian heikot.

Ekologinen jälleenrakennus – BIOS-aloite (2)

- BIOS-tutkimusyksikkö julkaisi vuonna 2019 Ekologisen jälleenrakennuksen aloitteen:
  - Toimenpideohjelman luonnos (ratkaisu):
    - **Ekologinen jälleenrakennus** – demokraattinen, suunnitelmallinen, laaja, nopea, monialainen siirtymäpolitiikka ja sen toimeenpano, vrt. historiallinen jälleenrakennus
    - **Rakennuskohteet:** 1) Energia, liikenne ja rakentaminen, 2) Ruoka ja maanviljely, 3) Metsät ja muu maankäyttö, 4) Hoiva, 5) Kulttuuri
    - **Työkalut:** 1) Päästökauppa ja hiilitullit, 2) Julkiset investoinnit, 3) Tavoitteellinen innovaatiopolitiikka, 4) Valtion työpaikkatakuu, 5) Alakohtainen siirtymäpolitiikka, 6) Koulutus, 7) Hyväksytään kulutuksen vähentäminen

Hyvinvointitalous

Hyvinvointitalous

- Hyvinvointitalous on yhteiskunnan alue, jossa toimitaan hyvinvoinnin lisäämisen ja hyvän elämän edellytysten vahvistamisen lähtökohdista.
- Hyvinvointitalous perustuu laaja-alaiseen hyvinvointikäsitteeseen: hyvinvoinnin keskeisiä tekijöitä ovat riittävät materiaaliset resurssit, riittävä terveys, voimaannuttavat sosiaaliset suhteet, luottamus itseensä ja yhteisöön, jossa elää, osallisuus sekä kriittinen tietoisuus.
- Hyvinvointi sekä päämäärä että pääomaa: tämän päivän hyvinvointi luo edellytykset tulevaisuuden hyvinvoinnille – hyvän kehä
- Ihmisten hyvinvoinnin rinnalla huomioitava myös luonnon hyvinvointi = yhteys ekologiseen jälleenrakennukseen
- Hyvinvointitaloudellisen näkökulman vahvistaminen politiikassa ja kehittämisessä luo edellytyksiä kestäväälle tulevaisuusorientoituneelle toiminnalle (kulttuurinen muutos)

Keskustelua: monikriisi, ekologinen jälleenrakennus ja hyvinvointitalous aluekehittämisen näkökulmasta

Aluekehittämisen tulevia näkymiä

- Monikriisissä ”rauhallisen” aluekehittämisen mahdollisuudet vähäisemmät → enemmän reagointia, tiukemmat rajoitteet toimille (ulkoiset shokit, ”budjettirajoitteet”, kiire)
- Ekologinen jälleenrakennus tarjoaa konkreettisia suuntaviivoja johdonmukaiselle aluekehittämistyölle: yhteinen tilannekuva, työnjaosta sopiminen, kansallisten ja alueellisten tavoitteiden yhteensovittaminen, sektorirajojen ylittäminen.
- Hyvinvointitaloudellinen ajattelu ja toiminta suuntaa aluekehittämistyötä: 1) alueen ja sen ihmisten hyvinvoinnin perustekijöihin keskittyminen olemassa olevat rajoitteet huomioiden, 2) hyvinvoinnin perustaan investoiminen
- Aluekehittäminen jatkossa entistä monimutkaisempaa ja haastavampaa, mutta sille annetaan todennäköisesti myös suurempi rooli yhteiskuntapolitiikassa: aluetason kehittäminen avain ekologisen jälleenrakennuksen onnistumiseen ja hyvinvointitalouden rakentumiseen (esim. teollisuuspolitiikka)